

PETRE ISPIRESCU

BASMELE
ROMÂNILOR

POLIROM
2025

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte	7
Ileana Simziana.....	16
Broasca țestoasă cea fermecată	34
Aleodor împărat	41
Porcul cel fermecat.....	49
Înșir-te mărgăritari.....	60
Lupul cel năzdrăvan și Făt-Frumos.....	68
Prâslea cel voinic și merele de aur.....	76
Voinicul cel cu cartea în mână născut	88
Voinicul cel fără de tată.....	105
George cel viteaz	116
Făt-Frumos cu părul de aur	127
Făt-Frumos cel rătăcit	139
Fata săracului cea isteată.....	151
Zâna munților	161
Făt-Frumos cu carâta de sticlă.....	166
Balaurul cel cu șapte capete.....	174
Numai cu vitele se scoate sărăcia din casă	179
Zâna zânelor.....	186
Greuceanu	193
Cele douăsprezece fete de împărat și palatul cel fermecat	202
Ciobănașul cel isteț sau țurloaiele blendei	216
Poveste țărănească.....	225

Cei trei frați împărați	238
Cotoșman năzdrăvanu'	254
Pasărea măiastră	263
Găinăreasa	273
Țugulea, fiul unchiașului și al mătușii	279
Copiii văduvului și iepurele, vulpea, lupul și ursul	296
Fata moșului cea cuminte	308
Fata de împărat și fiul văduvei	312
Cele trei rodii aurite	319
Hoțu împărat	327
Luceafărul de ziuă și luceafărul de noapte	339
Băiatul cel bubos și ghigoțul	345
Fata cu pieze rele	351
Fata de împărat și pescarul	359
Tăleruș	365
Sarea în bucate	373

Lupul cel năzdrăvan și Făt-Frumos

Afost odată ca niciodată etc.

Au fost un împărat și o împărăteasă. Ei aveau trei copii. Mai aveau pe lângă palaturile lor o grădină foarte frumoasă. Și atât de dragi îi erau florile acestui împărat, încât însuși cu multă trageră de inimă le plivea și îngrijea de grădină. În fundul acestei grădini crescuse un măr cu totul și cu totul de aur. Împăratul nu mai putea de bucurie că în grădina sa se află un așa pom cum nu se găsea în toată lumea. Se tot întorcea pe lângă dânsul și se tot uita pe toate părțile la el, de i se scurgeau ochii. Când, într-o zi, văzu că pomul înmugurește, înflorește, se scutură florile și roadele se arată; apoi spre seară dau în pârquială. Îi zâmbea mustața împăratului și îi lăsa gura apă, când se gândea că a doua zi o să aibă la masa sa mere de aur, lucru ce nu se auzise până atunci.

A doua zi, nu se luminase bine de ziuă, și împăratul era în grădină ca să vadă merele cele aurite și să-și împace nesațiul ce avea de a se uita la dânsle. Dară rămase ca ieșit din minte când, în loc de mere coapte aurii, văzu că pomul înmugurise din nou, iară merele nicăiri. Încă fiind acolo, văzu cum înflorește pomul, cum îi cad florile și cum roadele se arată iarăși.

Atunci îi mai veni inima la loc și se mulțumi a aștepta până a doua zi. În ziua următoare, ia merele de unde nu-s. S-a supărat împăratul nevoie mare, și porunci ca paznicii să se puie să prinză pe hoți. Dară așa! unde e pomana aia!

Pomul înflorește în fiecare zi, se scuturau florile, rodul creștea și seara da în pârg. Noaptea se cocea. Oarecine venea atunci și îl lua, fără să prinză de veste oamenii împăratului. Pare că era un lucru făcut: acel cineva care lua merele își bătea joc și de împăratul, și de toți paznicii lui. Acest împărat acum nu-i mai era că nu poate avea mere aurite la masa lui, ciuda cea mai mare era că nici pârga acestui pom nu o văzuse măcar. Aceasta îl întristă până într-atâta încât pe-aci, pe-aci era să se scoboare din scaunul împărăției și să-l dea celui ce se va lega a prinde pe hoț.

Fiii acestui împărat pasămite că-i simțiră gândul, căci veniră înaintea lui și-l rugară să-i lase a pândi și ei. Mare fu bucuria împăratului când auzi din gura fiului său celui mai mare legătura ce făcea de a pune mâna pe hoț. Le dăte deci voie și ei se puseră pe lucru. Pândi în ziua dintâi fiul cel mare; dară păți rușinea ce pățiseră și ceilalți pândari dinaintea lui.

A doua zi pândi și cel mijlociu; dară nici el nu fu mai breaz, ci se întoarse la tatăl său cu nasul în jos.

Ei spuseră că până la miezul nopții o duc cum o duc, dară că după aceea nu se pot ține pe picioare de piroteala ce-i apucă și cad într-un somn adânc și nu mai știu nimic.

Fiul cel mai mic asculta și tăcea. Apoi, după ce sfârșiră de spus frații cei mai mari ce li se întâmplase, se ceru și el de la tatăl său ca să-l lase să pândească și el. Cât de trist era tatăl său pentru că nu se găsea niciun voinic care să-i prinză pe hoții merelor, răsă când îl auzi. Iară după multe rugăciuni se înduplecă. Atunci fiul cel mai mic se pregăti de pândă.

Cum veni seara, își luă tolba cu săgețile, arcul și paloșul și se duse în grădină. Își alese un loc singuratic și depărtat de orice pom și de ziduri, astfel ca să n-aibă de ce se rezema. Se hotărî a sta în picioare pe un trunchi de pom tăiat, astfel încât, când i-ar veni somn și ar moțai, să cază jos și să se deștepte. Așa făcu și, după ce căzu de vreo două ori, i se sperie somnul și rămase treaz și nebântuit de piroteală.

Când, colea despre ziuă, când somnul e mai dulce, auzi un fâlfâit ca de un stol de păsări că se apropie.

Trase cu urechea și simți că cineva jumulește pomul de mere. Scoase o săgeată din tolba, o așeză la arc și, trac! trase o săgeată și nu se făcu nicio mișcare. Trac! mai trase una și iarăși nimic. Când trase cu a treia, fâlfâitul se auzi din nou și el pricepu că stolul de păsări trebuie să fi

zburat. Se apropie de mărul de aur și văzu că hoțul n-avusese timp a lua toate merele. Luase ce luase, dară tot mai rămăseseră. Stând el acolo, i se păru că vede lucind ceva pe jos. Se plecă și ridică acel ceva ce lucea. Când ce să vezi dumneata? Două pene cu totul și cu totul de aur.

Cum se făcu ziuă, culese câteva mere, le puse pe o tipsie de aur și cu penele la căciulă se duse de le înfățișă tatălui său.

Împăratul, văzând merele, mai-mai era să-și iasă din minți de bucurie; dară își ținu firea. Puse de strigară prin toată cetatea că fiul său cel mic a izbutit să aducă mere și să și afle că hoțul este o pasăre.

Făt-Frumos zise tatălui său să-i dea voie acum să caute și pe hoț. Tatăl său nu mai voia să știe de hoț, deoarece i-a ajutat Dumnezeu să vadă merele cele atât de mult dorite.

Dară fiul cel mic al împăratului nu se lăsă numai pe aceea, ci stăruie până ce împăratul îi dăde voie să meargă a căuta și pe hoț. Se găti de drum; iară când fu a pleca, își scoase penele cele de aur de la căciulă și le dăde împărătesei, muma lui, ca să le poarte ea până s-o întoarcă el.

Luă haine de primeneală și bani de cheltuială, își atârână tolba cu săgețile la spate, paloșul la coapsa stângă și, cu arcul într-o mână și cu alta de gâtul credinciosului său, porni la drum. Și aide, și aide, merse cale lungă depărtată, până ce ajunse în pustietate. Aci făcu popas și, sfătuindu-se cu robul său cel credincios, găsi cu cale să apuce spre răsărit. Mai călătorind ei o bucată bună, ajunseră la o pădure deasă și stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare și cu fruntea de aramă. Îndată se și gătiră de apărare. Când fură aproape de lup de o bătaie de săgeată, puse Făt-Frumos arcul la ochi.

Văzând lupul una ca aceasta, strigă:

— Stăi, Făt-Frumos, nu mă săgeta, că mult bine ți-oi prinde vreodată.

Făt-Frumos îl ascultă și lăsă arcul în jos. Apropiindu-se lupul și întrebându-l unde merge și ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din grădina tatălui său și că acum merge să caute pe hoț.

Lupul îi spuse că hoțul era împăratul pasărilor. Că el, când venea a fura merele, aduna pasărilor cele mai agere la zbor și eu ele în stol venea de le culegea. Că acea pasăre se află la împărăția de la marginea acestei păduri. Îi mai spuse că toată megieșia se vaietă de furturile ce face ea

poamelor de prin grădini și le arată drumul cel mai apropiat și mai lesnicios. Apoi, dându-i un merișor frumos la vedere, îi mai zise:

— Ține, Făt-Frumos, acest merișor. Când vei avea trebuință de mine vreodată, să te uiți la el, să gândești la mine și eu îndată voi fi acolo.

Făt-Frumos primi merișorul și-l băgă în sân, apoi, luându-și rămas-bun, porni cu credinciosul său și, străbătând desișurile pădurii, ajunse la cetatea în care se afla acea pasăre.

Cercetă prin cetate și i se spuse că împăratul locului aceuia o ține într-o colivie de aur în grădina sa.

Aceasta îi fu de ajuns a ști.

Dete câteva târcoale curții împărătești și luă aminte la toate amănunțurile ce înconjurau curtea. Cum se făcu seară, veni cu credinciosul său și se pitulă la un colț, așteptând acolo până se liniștiră toți cei din curte. Apoi, credinciosul lui puindu-se piuă, Făt-Frumos se urcă pe dânsul, de-acii pe coama zidului și sări în grădină. Când puse mâna pe colivie, odată țipă pasărea și, cât ai zice mei, se văzu înconjurat de o mulțime de pasări, care mai mici, care mai mari, țipând pe limba lor. Și atâta larmă făcură, încât se deșteptară toți slujitorii împărătești. Și, viind în grădină, găsiră pe Făt-Frumos cu colivia în mână și pasările dându-se la el să-l sfâșie, iară el apărându-se.

Puseră slujitorii mâna pe el și-l duseră la împăratul, care și dânsul se sculase să vadă ce se întâmplase.

Cum îl văzu împăratul, îl și cunoscu; apoi prinse a-i zice:

— Îmi pare rău, Făt-Frumos, de această întâmplare. De ai fi venit cu binele, sau cu rugăciuni, să-mi ceri pasărea, poate m-aș fi înduplecat să ți-o dau de bunăvoia mea; dară acum, prins cu mâna în sac, cum se zice, după datinile noastre cu moarte trebuie să mori. Și numele îți va rămâne pângărit cu ponosul de tâlhar.

— Această pasăre, lunate împărate, răspunse Făt-Frumos, ne-a jefuit de mai multe ori merele de aur din pomul ce are tătâne-meu în grădina sa, și de aceea am venit să pui mâna pe hoț.

— Poate să fie adevărat ceea ce spui tu, Făt-Frumos, dară, la noi, împotriva datinilor noastre eu n-am nicio putere. Numai o slujbă însemnată făcută împărăției noastre te poate scăpa și de ponos, și de moarte.

— Spune ce slujbă să-ți fac și mă voi încumeta.

– De vei izbuti să-mi aduci iapa cea sireapă ce este la curtea împăratului meu vecin, vei scăpa cu fața curată și-ți voi da pasărea cu colivia.

Făt-Frumos primi. Și chiar în acea zi și plecă cu credinciosul său rob.

Ajungând la curtea împăratului vecin, luă cunoștință de iapă și de împrejmuirea curții. Apoi, cum veni seara, se așeză cu credinciosul lui la un colț de curte, unde i se păru a fi un loc de pârleaz.

El văzuse iapa cum o plimbau doi slujitori și se minună de frumusețea ei. Ea era albă, avea căpăstrul aurit și împodobit cu pietre nestemate, de lumina ca soarele.

Pe la miez de noapte, când somnul este mai dulce, Făt-Frumos zise credinciosului său de se puse piuă, iară el se urcă pe dânsul, apoi pe zid și sări în curtea împăratului. Merse pe dibuite și în vârful degetelor, până ce ajunse la grajd; și, deschizând ușa, puse mâna pe căpăstru și trăgea iapa după dânsul. Cum ajunse iapa la ușa grajdului, unde nincheză o dată de hăui văzduhul și urlară toată curtea și palaturile. Îndată săriră toți cu totul, puseră mâna pe Făt-Frumos și-l duseră la împăratul, care și el se sculase. Acesta, cum văzu pe Făt-Frumos, îl și cunoscu.

Îl înfruntă pentru fapta cea mișelească ce era să săvârșească și-i spuse că datinile țării sale dau morții pe furi și că împotriva acelor datini el n-are nicio putere.

Făt-Frumos îi spuse drept toată șiretenia cu merele, cu pasărea și cu cele ce îi zisesse să facă împăratul, vecinul său.

Atunci împăratul îi zise:

– De vei putea, Făt-Frumos, să-mi aduci pe Zâna Crăiasă, poate că vei izbuti să scapi de moarte și să-ți rămâie numele nepătat.

Făt-Frumos se încumetă și, luând pe credinciosul său cu sine, plecă. Pe drum își aduse aminte de merișor. Îl scoase din sân, se uită la dânsul și se gândi la lup. Și cât te-ai șterge la ochi, lupul fu aci.

– Ce poțtești, Făt-Frumos? îi zise.

– Ce să poftesc, îi răspunse el. Iacă, iacă, iacă ce mi s-a întâmplat. Cum să fac eu acum să mă întorc cu ispravă bună?

– De asta îți este? Las' pe mine, că treaba este ca și sfârșită.

Și porniră câteșitrei spre Zâna Crăiasă.

Când fură aproape de Zâna Crăiasă, făcură popas într-o pădure de unde se vedeau palaturile cele strălucite ale zânei. Se învoiră ca

Făt-Frumos și cu credinciosul său să aștepte la tulpina unui copac bătrân, până s-o întoarce lupul.

Și mândre palaturi mai avea zâna, mare. Însuși lupul se miră de frumusețea și de rânduiala cea bună ce erau pe-acolo. Cum ajunse, făcu ce făcu și se furișă în grădină.

Ce să vezi dumneata? Niciun pom nu mai era verde. Le căzuseră frunza, și crăcile, și rămurelele, de erau ca despuiate. Pe jos, frunzele căzute erau făcute scrum de uscăciune. Numai un stuf de trandafiri mai era înfrunzit și plin de boboci, unii în floare și alții deschiși. Ca să ajungă până la dânsul, lupul trebui să meargă în vârful degetelor, ca să nu fâșâie frunzetul cel uscat, și se ascunse în acel crânguleț înflorit. Stând el acolo și pândind, iată că iese Zâna Crăiasă din palaturi, însoțită de douăzeci și patru de roabe, ca să se plimbe prin grădină.

Când o văzu lupul, pe-aci, pe-aci era să uite pentru ce venise și să se dea de gol; dară se stăpâni. Căci era așa de frumoasă, cât nu s-a mai văzut și nu se va mai vedea pe fața pământului. Avea un păr, nene, cu totul și cu totul de aur. Cosițele ei lungi și stufoase, de-i băteau pulpele. Când se uita la cineva cu ochii ei ceia mari și negri ca murele, îl băga în boale; avea niște sprâncene bine arcuite, de pare că erau scrise, și o pielețică mai albă ca spuma laptelui.

După ce dete câteva târcoale prin grădină cu roabele după dânsa, veni și la stuful de trandafir să rupă câteva flori. Când lupul, care era ascuns în crâng, odată se repezi, o luă în brațe și pe ici și-a fost drumul. Iară roabele, de spaimă, se împrăștiară ca puii de potârniche. Într-un suflet alergă lupul și o dete leșinată în brațele lui Făt-Frumos. Acesta, cum o văzu, se pierdu cu firea; dară lupul îi aduse aminte că e voinic și-și veni în sine. Mulți împărați voiseră să o fure, dară se răpuseseră.

Făt-Frumos prinsese milă de ea și nu-i mai venea a o da altuia.

Zâna Crăiasă, după ce se deșteptă din leșin și se văzu în brațele lui Făt-Frumos, prinse a-i zice:

– Dacă tu ești lupul care m-a furat, a ta să fiu.

Făt-Frumos îi răspunse:

– A mea să fii, nedespărțită până la moarte.

Apoi se înțeleseră la cuvinte și spuse fiecare șiretenia istoriei sale.